

11003007
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П. ДРАГОМАНОВА

СИСТЕМА І СТРУКТУРА

СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВ:

ПАМ'ЯТІ АКАДЕМІКА Л.А. БУЛАХОВСЬКОГО

Збірник наукових праць

НАЦІОНАЛЬНА
ПАРЛАМЕНТСЬКА
БІБЛІОТЕКА
УКРАЇНИ

КИЇВ
ЗНАННЯ УКРАЇНИ
2006

Обов'язковий примірник

29086882
115
115
115

Редакційна колегія:

В.І. Гончаров, канд. філол. наук, професор (відповідальний редактор);
А.М. Григораш, канд. філол. наук, доцент (відповідальний секретар);
М.Я. Брицин, докт. філол. наук, професор;
Л.П. Іванова, докт. філол. наук, професор;
Ф.О. Нікітіна, докт. філол. наук, професор;
Н.І. Озерова, докт. філол. наук, професор;
М.Я. Плющ, докт. філол. наук, професор;
О.О. Тараненко, докт. філол. наук, професор;
Л.С. Віннічук, канд. педагог. наук, доцент;
О.І. Дашенко, канд. філол. наук, доцент;
М.П. Дворжецька, канд. філол. наук, професор;
Т.І. Плужнікова, канд. філол. наук, доцент;
Т.В. Слободянюк, канд. філол. наук, доцент;
М.М. Тягунова, канд. філол. наук, доцент;
Н.В. Хруцька, канд. філол. наук, доцент.

Рецензенти:

Н.Л. Іваницька, докт. філол. наук, професор;
Є.А. Карпіловська, докт. філол. наук;
Т.Ю. Ковалевська, докт. філол. наук;
Л.М. Полюга, докт. філол. наук, професор;
О.А. Сербенська, докт. філол. наук, професор.

С40 Система і структура східнослов'янських мов: Пам'яті академіка Л.А. Булаховського: Зб. наук. праць (Редкол.: В.І. Гончаров (відп. ред.) та ін. — К.: Знання України, 2006. — 316 с. Бібліогр. в кінці ст. — Укр., рос.
ISBN 966-7201-26-0

У збірнику вміщено наукові праці докторантів, аспірантів, професорсько-викладацького складу мовознавчих кафедр Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова та інших вузів України з актуальних проблем східнослов'янського мовознавства. Тематика статей охоплює питання граматичної будови і лексичного складу східнослов'янських мов, етимології і словотвору, історії і взаємодії мов, культурології і стилістики. Об'єктом лінгвістичного аналізу виступають структурні одиниці різних рівнів мовної системи. У полі зору мовознавців питання фонетики, морфології, синтаксису, лексикології, термінології та лексикографії.

Для викладачів, аспірантів, студентів філологічних факультетів, учителів української та російської мов середніх шкіл та гімназій.

ББК 81.2я43

последняя получала картбланш на выбор себе партнеров для коалиции будущей весной — то ли НСНУ, то ли БЮТ» [Еженедельник 2000 №44(295)].

Выводы и дальнейшие перспективы исследования. Таким образом, фразеологические единицы, связанные непосредственно со спортом, на страницах современной русскоязычной прессы Украины выходят далеко за границы специфически спортивной тематики. Эволюция семантики подобных устойчивых сочетаний происходит в основном вследствие перехода в другую понятийную сферу (в данном случае — в сферу общественно-политическую). Следует также отметить, что кодификационные фразеологические словари несколько отстают в фиксации как новых значений реальных, устойчивых сочетаний спортивной направленности, так и самих фразеологизмов такого рода. С этой точки зрения тема исследования является перспективной и требует дальнейшего исследования.

ЛИТЕРАТУРА

1. Большая советская энциклопедия // Под ред. А. М. Прохорова. — М.: Советская энциклопедия, 1976. — Т 18.
2. Большая советская энциклопедия // Под ред. А. М. Прохорова. — М.: Советская энциклопедия, 1976. — Т 24 кн.1.
3. Боровська О. Національні витoki української термінології з фізичної культури спорту // Молода спортивна наука України: 36. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту. — Вип. 6 : У 2-х т. — Л.: Панорама, 2002. — Т. 1 — 442 с.
4. Мартинюк М. Українська спортова преса на межі XIX і XX століть // Проблеми Української термінології: Слово світ 2004. — Львів: Ліга — Прес, 2004. — С. 176-179.
5. Мокиенко В.М. Новая русская фразеология. — Ополе: Uniwersytet Opolski — Instytut Filologii Polskiej, 2003. — 168с.
6. Ожегов С.И. Словарь русского языка. — М.: Советская энциклопедия, 1972. — 846 с.
7. Олійник І.С., Сидоренко М.М. Українсько-російський і російсько-український фразеологічний тлумачний словник. — Харків: Прапор, 1997. — 462 с.
8. Філатенко І.О. Сучасна політична метафора в російськомовній газетній комунікації України: когнітивно-прагматичний опис: Автореф. дис. канд. філол. наук. — К., 2003. — 20 с.
9. Фразеологический словарь русского языка // Под ред. А.И. Молоткова. — М.: Советская энциклопедия, 1968. — 543 с.
10. Фразеологический словарь русского языка / Сост. А.Н. Тихонов (рук. авт. кол.), А.Г. Ломов, Л.А. Ломова. — М.: Рус. яз. — Медиа, 2003. — 336 с.
11. Хлебда В. Политика это спорт. Фразеология спортивного происхождения в современном польском публичном дискурсе. — Frazeologicke Studie, IV. — Bratislava: Veda, 2005. — С. 87-93.
12. Чадюк О.М. Метафора у сфері сучасної української політичної комунікації: Автореф. дис. канд. філол. наук. — К., 2005. — 20с.

Г.О. Пашковська

НАПЛЕСТИ СІМ МІШКІВ ГРЕЧАНОЇ ВОВНИ ЧИ НЕСТИ АХІНЕЮ?

Група фразеологізмів на позначення процесу мовлення — об'єкт для етимологічного аналізу цікавий і проблематичний водночас. Дослідник одразу опиняється перед кількома проблемами. Це, по-перше, визначення суті самого процесу мовлення і його етапів, по-друге, групування фразеологізмів мовлення у відповідності з групуванням мовленнєвих дієслівних лексем, єдиної класифікації яких немає. І, нарешті, розмитість меж фразеолого-семантичної групи мовлення зумовить включення в коло досліджуваних одиниць і фразеологізмів мислення, і фразеологізмів поведінки, і фразеологізмів психічного стану тощо.

Однією з причин нечіткості поділу корпусу фразеологічних одиниць (далі — ФО) на окремі семантичні розряди чи групи є його виразний антропоцент-

ричний характер. Антропоцентризм є підґрунтям систематизації тематичних полів ФО, запропонованої М.Ф.Алефіренко, за якою всі фраземи української мови розподіляються між тематичними полями понятійних сфер «людина» і «всесвіт і людина» [1, 16]. У свою чергу В.Д.Ужченко вважає, що весь обшир українських фразем міг би найбільш адекватно розприділитися між полями «людина» і «природа» [6, 97]. Учений пропонує детальний поділ ФО за такими узагальненими значеннями, як «зовнішні і внутрішні відчуття» (*шибати в ніс, виймати душу*); «зорові й слухові сприйняття» (*вухо ріже*); «мислення» (*братися за розум, вилетіло з голови*); «соціальне становище» (*без роду і племені*); «риси характеру» (*ні риба, ні м'ясо*); «модально-оцінювальні характеристики» (*білими нитками шито*); «емоційно-вольова діяльність» (*без ножа різати*); «фізичний вплив» (*давати по шапці*); «фізичний стан» (*без задніх ніг*); «психічний стан» (*виходити з себе*). Всього 11 груп, серед яких належне місце посідає і група ФО зі значенням «мовленнєва діяльність» (*байки правити, розв'язувати язика*).

Численність та різноманітність семантичних розрядів фразеологічної групи мовлення відповідає тому місцю, яке мова займає в «наївній картині світу»: це найбільш складна підсистема людини; вона має багато зв'язків з іншими підсистемами (завжди та в першу чергу — зв'язки з інтелектом, бажаннями, фізичними діями) та перебуває на вершині ієрархії підсистем — складових «наївної картини людини». Уявлення про «фразеологічну картину світу» ґрунтується на постулаті В. Гумбольдта про те, що «людина думає, відчуває й живе тільки в мові» [3, 378], отже, в словах, і, ширше, в мовній системі бачимо наслідки великої праці людського духу, тим самим національну мову сприймаємо як колективний витвір духовної енергії народу.

Процес фразеотворення зумовлений насамперед навколишніми обставинами, явищами буття. Корпус ФО формується на основі залишкового уявлення про якийсь факт, явище, подію. Особливо це стосується ФО мовлення, які, виходячи з функцій мовлення, сприятимуть вираженню інформаційного, емоційного, прагматичного й комунікативного аспекту. Етимологічний елемент змісту може відбивати реальні факти в історії й етнокulturі тієї чи іншої мовної спільності. Соціальні умови, навколишня дійсність уможливають, а поетичне світобачення мовного загалу вербалізує, по-своєму членує і представляє світ у конотованих мовних утвореннях, поставляючи до загальноновживаного й діалектного фонду нові ФО.

Національно-культурна семантика властива усім рівням мови, проте найбільше — нереляційним одиницям — словам, фразеологізмам і мовним афоризмам. Є.М. Верещагін і В.Г. Костомаров свого часу зауважували, що названі одиниці мови прямо співвіднесені з мовною дійсністю, а тому повний вияв, опис їх семантики реляційним шляхом, базуючись на протиставленні мовних одиниць одна одній, як правило, неможливий [2, 90]. Ця теза значною мірою пояснює неможливість зробити абсолютно строгу, взаємовиключаючу тематично-ідеографічну систематизацію ФО за визначеними полями: обов'язково буде мати місце, як уже зазначалося вище, накладання (збіг) окремих ланок. Наприклад, ФО *вливати душу* «бути відвертим» може входити і до фразеосемантичної групи «мовлення», і до групи «психічний стан», або ФО *говорити різними мовами* «не розуміти один одного» як приклад ФО зі «значенням зорові і слухові сприйняття», і як ФО групи «мовлення». Тож слід враховувати здатність значення ФО складатися з різних диференційних елементів і входити до різних фразеосемантичних груп.

Якщо взяти до прикладу таку підгрупу мовленнєвих ФО, як «мова з боку її змісту», то виявиться, що вона включає цілий ряд семантичних розрядів:

акустико-артикуляційна характеристика; індивідуальна характеристика мовлення; мова з боку її змісту: а) вести пусті балачки, базікати; б) дуже голосно кричати, репетувати; в) критикувати, робити зауваження; докоряти, лаяти; г) несправедливо звинувачувати, дискредитувати, несхвально відзиватися, злословити; г') відверто говорити; д) говорити натяками, незрозуміло, не по суті; е) добре говорити, схвально відзиватися; є) висміювати; ж) марно говорити, доводити очевидне; з) скаржитися. На периферії цієї підгрупи 2 розряди ФО — ті, що означають обман, та ФО зі значенням мовчання (замовчування).

Цікавою для дослідження видається підгрупа ФО зі значенням «говорити нісенітниці, дурниці, базікати». У ній відображені і спостереження за навколишнім світом, і за природою людини та її діяльністю, і за суттю мовлення взагалі. Фраземи цієї підгрупи добре ілюструють певну іронічність національного характеру українців, їхнє почуття гумору. У роботі Скрипник Л.Г. «Фразеологія української мови» теми ФО пов'язуються із їхньою генезою: вихідні словосполучення (прототипи ФО) експлікуються в результаті історико-етимологічного аналізу. Авторка так окреслює сфери буття українського народу: його історія, особливості суспільних взаємин минулих епох, виробничої діяльності й побуту, морально-етичного кодексу і родинних стосунків, а також своєрідність тваринного і рослинного світу, географічного оточення і природних умов тощо. Конкретизуючи вказані сфери, Л.Г.Скрипник називає різні екстралінгвістичні, значною мірою історико-етнографічні факти життя українського народу: період турецько-татарської навали (*крик, мов підступає орда*), часи козацтва, Запорозької Січі (*вільний козак*), умови, що визначали класово-станову ієрархію (*видно пана по халявах*), бюрократично-чиновницькі порядки (*тримати під сукном*), різного типу правові взаємини (*межі не переорав*), трудові процеси (*товкти воду в ступі*), професійно-термінологічну сферу тощо [див. 5].

Розглядаючи українську фразеологію підгрупи «говорити нісенітниці, дурниці» з погляду її походження, виділяємо в ній, за аналогією до членування всього фразеологічного матеріала, дві групи: власнеукраїнські ФО і ФО іншомовного походження, а також підгрупи в межах цих груп.

Центральними ФО у цій підгрупі, своєрідним семантичним ядром, є, на нашу думку, фраземи [*вести*] *пусті розмови* (ФСУМ: I, 754), *точити (справляти) брехні (побрехеньки)* (синоніми: *точити ляди, правити теревені, плескати язиком*) (ФСУМ: I, 893), *теревені правити (гнути, розводити, розпускати, точити, городити, плести, ліпити)* (ФСУМ: I, 900). У цих фраземах чітко проступає вимога мовця до змісту мовлення — воно має бути насиченим інформацією і правдивим. У залежності від «віддаленості» від цієї вимоги і визначається діапазон ФО зі значенням «говорити дурниці».

Серед власнеукраїнських ФО підгрупи «говорити дурниці» значна кількість соматичних, як і загалом серед мовленнєвих фразем, що цілком закономірно, адже «інструментарій» процесу мовлення безпосередньо пов'язаний із фізіологією вимовляння. Так, на позначення бесіди, що не має змісту, використовують ФО *вертіти язиком [як корова хвостом]* (ФСУМ: I, 74), *вивезти / вивозити [язиком] як (мов, ніби і ін.) на лопаті* (ФСУМ: I, 81), *зрішити (зріховодити) язиком* (ФСУМ: I, 199), *давати / дати волю язикові* (ФСУМ: I, 204), *держати (тримати) язик далеко від розуму* (ФСУМ: I, 230), *дзигорити язиком* (ФСУМ: I, 234), *забивати / забити баки* (ФСУМ: I, 297), *ляпати (...) язиком* (ФСУМ: I, 457), *що на язик набіжить; що на рот налізе* (ФСУМ: I, 498), *молотити зубами (язиком)* (ФСУМ: I, 504), *молоти язиком* (ФСУМ: I, 504), *не лізе і на голову (на вуха) не налізе (не злізе)* (ФСУМ: I, 529), *плескати (...) язиком* (ФСУМ: I, 645), *теліпати (теленькати) язиком* (ФСУМ: I, 879), *тріпати язиком*

(ФСУМ: I, 899), *чесати / почесати язика* (або *клепати язиком*) (ФСУМ: I, 973), *що на умі (на думі), те й на язиці* (ФСУМ: I, 973), *що на язык набіжить* (по-несло і т. ін.) (ФСУМ: I, 973).

У творенні цих фразем можна спостерегти тенденцію: сприйняття мовленнєвого процесу як виробничого, звідси — утворення типу *молотити язиком, клепати язиком, тіпати язиком* тощо, де найменш результативний етап праці асоціюється з «непродуктивною» бесідою. Виробнича діяльність взагалі — досить потужне джерело для фразеотворення. Так, особливо багатим на творення мовленнєвих ФО виявився досвід млинарської справи: *як млин меле* (ФСУМ: I, 498), *переливати з пустого в порожнє* (ФСУМ: I, 618), [говорити] *у пересипку* (ФСУМ: I, 621).

На думку досвідченої людини, плести лико — справа, що не потребує спеціальних вмінь і зусилля, тому ФО *плести лико* (ФСУМ: I, 645) мав значення «говорити нескладно, безладно». Водночас таке маркування мовлення промовисто свідчить про зазначену вище обов'язкову установку мовців на бесіду, яка містить певну інформацію, яка насичена змістом (пор. *пусті розмови*).

У ФО зі значенням «говорити дурниці» натрапляємо і на результат спостережень за такими видами людської діяльності, як куховарство, наприклад ФО *вигадувати/ вигадати таке, що і в борщ не кришать* (ФСУМ: I, 84) або *наколоти гороху з капустою* (ФСУМ: I, 527). Загальновідомо, що традиційна українська страва борщ складалася з багатьох інгредієнтів: у класичному варіанті це — м'ясо, буряк, квасоля, картопля, морква, капуста, цибуля, часник, петрушка, перець. Тож у ФО *вигадувати/ вигадати таке, що і в борщ не кришать* (ФСУМ: I, 84) йдеться про ситуацію, у якій мовець перейшов усі межі дозволеного у фантазуванні, перебільшенні тощо.

Не позначена високими смаковими якостями страва, в якій горох поєднаний з капустою, ймовірно і породила ФО *наколоти гороху з капустою* зі значенням «наговорити або наробити чого-небудь нерозумного». Окрім того, В.Д. Ужченко у своїй монографії «Народження і життя фразеологізму», посилаючись на дослідження фразеолога В.М. Мокієнка, пояснював популярність фразеологічного гороху (серед городніх рослин він поступається лише фразеологічному маку) з легендарним царем Горохом. З горохом у східнослов'янській фразеології загалом пов'язані образливі асоціації: у рос. — *Горох да репа — обидное семя; С твоим умом только в горохе сидеть*; в укр. — *Горохове опудало; Роди, Боже, жито гоже, а без гороху проживемо потроху; Говорить — не горох молотить; Горох, капуста, хата не пуста*. Остання ФО виявляє переконання, що горох, як і капуста, особливо не прогодують [7, 32]. Отже, у фраземі *наколоти гороху з капустою* значення «наговорити чого-небудь нерозумного» збагачується доповненням і «непотрібного».

Практика мисливства сприяла появі цікавої ФО *вискочити (вистрибнути) як Пилип з конопель* (ФСУМ: I, 104). Пилипом у середовищі мисливців називали зайця, полюючи на якого, заганяли в коноплі. Набуте значення виразу «недоречно, недоладно або невчасно сказати що-небудь чи виступити з чимось» цілком відповідало тому враженню, яке справляв на мисливців засць, що вискакував з конопель, ошелешений специфічним запахом.

Харчове отруєння блекотою, дурманом чи чемерицею могло в особливо важких випадках викликати галюцинації, маячню тощо. Мовлення хворих ставало нерозбірливим, втрачало логіку й зміст. Для характеристики беззмістовної, незрозумілої і нерозбірливої розмови вживається ФО (*мов, ніби*) *блекоти (дурману, чемериці) об'ївся (наївся)* (ФСУМ: I, 567). Близькою до неї є ФО *голову*

туманити (ФСУМ: I, 903), доповнена значенням «інтригувати, обманювати, морочити кого-небудь».

Щоб підкреслити наскільки неймовірною здається почута інформація (аж до її повної відсутності), у ФО українського походження нерідко моделюється абсурдна чи парадоксальна ситуація: *[набалакати що] на вербі груші [ростуть]* (ФСУМ: I, 200), *[сказати] півтора людського* (ФСУМ: I, 630), *плести сухого дуба* (ФСУМ: I, 645), *притуляти / притулити горбатого до стіни* (ФСУМ: I, 700), *[наговорити] сім мішків гречаної вовни [і (та) всі неповні]* (ФСУМ: I, 809).

Говорячи про що-небудь надумане, нереальне вживають ФО із зооморфним елементом — *казка про білого бичка* (ФСУМ: I, 362) або *сон рябої (рідко вороної) кобили* (ФСУМ: I, 834).

Свого часу І.К. Білодід звернув увагу на гумористичні фразеологізми, утворені навколо імен із звуком [х]: Охрімова свита; Не зівай, Хомко, на те ярмарок. Організуючими центрами у фразеологізмах-характеристиках недотеп, пустобрехів, недоумкуватих, а той відвертих дурнів стали імена Охрім, Хомка, Хима, Хвеська, Хівря, Хведька. ФО з цього ряду — *розводити Химині кури* — має значення «говорити про що-небудь пусте, не варте уваги» (ФСУМ: I, 746).

Цікаво, що саме серед досліджуваних фразем натрапляємо на такі, що, на нашу думку, маркують раціональні елементи української ментальності — схильність до систематизації, прагнення до порядку, певного роду регламентації: *купи не держиться (не тримається)* (ФСУМ: I, 231), *ні в дрова, ні в тріски* (ФСУМ: I, 269), *заїхати не в ті ворота* (ФСУМ: I, 305), *не збереш до купи* (ФСУМ: I, 322), *не до ладу* (ФСУМ: I, 411), *ні до ладу, ні до прикладу* (ФСУМ: I, 411), *поставити з ніг на голову* (синонім — *поставити / ставати догори ногами*) (ФСУМ: I, 681), *ні в тин, ні (ані) в ворота* (ФСУМ: I, 882), *ні пришити, ні прилатати* (ФСУМ: I, 702) та ін.

Із учнівського жаргону, як нам здається, прийшла фразема *розводити антимонії (антимонію)* (ФСУМ: I, 745). Своім походженням вона зобов'язана досвіду ведення дискусій за антиномічним принципом, «від супротивного». В учнівському середовищі слово *антиномія* перетворилося на *антимонію*, а вислів *розводити антимонії (антимонію)* набув іронічного значення «вести беззмістовну, непотрібну розмову».

Серед джерел фразеотворення, як уже зазначалося, високим потенціалом відзначається духовний досвід українців. Так, ворожіння на бобах (квасолинах чи горошинах), відоме етнографам багатьох народів, яке передбачало складні маніпуляції із зернинами, супроводжувалося глибокодумними «розмірковуваннями», зливою пустопорожніх слів породило ФО *гадати на бобах, залишитися на бобах, zostавити на бобах* кого, а також фразему зі значенням «обманювати байками, займатися дрібницями» *боби розводити* (ФСУМ: I, 745).

У процесі фразеотворення в пошуках семантичних відповідностей доводилося, окрім засобів рідної мови, використовувати поєднання слов'янізмів з полонізмами, богемізмами або германізмами, які входили в літературну традицію. Щоправда, серед ФО на позначення мовлення фразем іншомовного походження порівняно небагато. Як правило, основними джерелами запозичення стала церковно-богословська література, античні літератури та польська літературна традиція. ФО мовлення іншомовного походження, які позначають беззмістовну інформацію, також обмаль. Так, є кілька античного походження: *говорити на вітер* (ФСУМ: I, 99) — ця фразема використовувалася свого часу в поемах Гомера і поезіях Феогніда; *гнати химери і нести ахінею*. Цікаво, що у давніх греків Химера — це грізне чудовисько, вогнедишна потвора з головою й шиєю лева, з тулубом кози та хвостом дракона, яку вбив герой Беллерофонт.

Пізніше, у середні віки, химерами почали називати зображення фантастичних чудовиськ на готичних соборах, наприклад, на Соборі Паризької Богоматері. Тож можна припустити, що фразема *знати химери* утворилася в результаті рецепції античного образу більш пізніми епохами, де акцентувалося не на демонічній стороні Химери, а на її дивовижному зовнішньому вигляді. Таким чином, ФО *знати химери* опинилася в одному ряді з *фата-морганою* — нездійсненою мрією, вигадкою і набула значення «говорити нісенітниці, дурниці».

Аналогічне значення, але інший шлях засвоєння у виразу *нести ахінею* (ФСУМ: I, 548). Автори ЕСУМ стверджують, що загальноприйнятої етимології слово *ахінея* не має. Пов'язується з грецьким «афінський» як семінарське слово (Фасм., I, 97); зіставляється також (Виноградов Рус. Речь, Нов.с.З, 28-46) з діалектними російськими словами *охинить* (хинить 'ганити, гудити, лаяти') та *хинь* ('нісенітниця, безглуздя'); сумнівна з семасіологічного погляду думка (Matzenauer LF 7, 1) про зв'язок з гр. «бідність». — Шанский ЭСРЯ I 1, 179; Фасмер I 97. На нашу думку, слово *ахінея* — видозмінене ім'я давньогрецької богині мудрості Афін, відповідно *нести ахінею* — зневажливо 'мудрувати, філософствувати'. У такій «дискредитації» однієї з найшанованіших богинь античного світу, ім'ям якої було названо найбільший політичний і культурний центр Стародавньої Греції, відчутна тенденція певної зневаги до освіти й знань, властивої ментальності росіян, адже подібний вислів побутовав саме в російській мові — словник Грінченка подібного вислову не фіксує.

Серед мовленнєвих ФО зі значенням «говорити дурниці» є і фразема польського походження — *плетти банелюки* (ФСУМ: I, 645), пор. банелюки — нісенітниця, дурниця, історія, вимисел, дурна вигадка» (Писк., 11), бойк. банел'ука «нісенітниця» (Ониш., 1, 43), пов'язують з іменем королеви Банялюки, персонажа віршованої казки Ієроніма Морштина, а слово *банелюка* вважається запозиченням з польської (ЕСУМ, 1, 132). За повідомленням С.Адальберга, це був фантастичний роман, виданий у Кракові 1650 року, який називався «Historia ucieszna o zasnej krolewnie Banialuca» (Ad., 12). З польської, очевидно, й вираз *банелюки плетти*, Пол. *pleść banialuki*. У західних говірках (буков.) вираз засвоївся як *бандилюки знати* (МСБГ, 1, 17), банел'уки плетені (Ониш., 1, 43). Про його запозичування саме з польської свідчить той факт, що східним говіркам він невластивий, а запозичення діалектних ФО найчастіше відбувається, за спостереженням Бевзенка, «з суміжних діалектів» (Бевзенко, 17).

Вельми «скромна» кількість мовленнєвих ФО іншомовного походження зі значенням «говорити дурниці» цілком закономірна — власний побут, соціальні обставини та реалії духовного життя українців були достатнім підґрунтям для інтенсивного фразеотворення, тож між ФО *наплетти сім мішків гречаної вовни* і *нести ахінею* вибір найчастіше робився на користь першого.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алефіренко М.Ф. Теоретичні питання фразеології. — Х.: Вища шк., 1987. — С. 16.
2. Верещагин Е.Н., Костомаров В.Г. Национально-культурная семантика русских фразеологизмов // Словари и лингвострановедение. — М.: Рус. яз., 1982. — С. 90.
3. Гумбольдт фон В. Язык и философия культуры. — М.: Наука, 1985. — С. 378.
4. Ларин Б.А. Очерки по фразеологии (О системах и методах исследования фразеологических материалов) // Уч. записки ЛГУ. — Серия филол. наук. — 1956. — №198. — Вып. 24. — С. 220-224.
5. Скрипник Л.Г. Фразеологія української мови. — К.: Наук. думка, 1973. — 280 с.
6. Ужченко В.Д. Історико-лінгвістичний аспект формування української фразеології. — Дис... докт. філол. наук: 10.02.02. — Луганськ, 1994. — С. 97.
7. Ужченко В.Д. Народження і життя фразеологізму. — К.: Рад. школа, 1988. — С. 32.